

Dienst Landelijk Gebied
Ministerie van Economische Zaken

Duurzaamheid in de etalage

A4 Zone West

augustus 2012

Duurzaamheid in de etalage

A4 Zone West

augustus 2012

Inhoud

Tijdelijk gebruik A4 Zone West	4
Olifantsgras	6
Ontwikkeling in zicht	8
Varianten	9
Entree & etalage	10
Duurzaamheid in de etalage	12
Referentie Schloss Dyck (Duitsland)	14

Dit is een uitgave van:
Dienst Landelijk Gebied © 2012

Samenstelling en opmaak:
Dienst Landelijk Gebied Teddy Buningh
Stramien: Grafische Vormgeving, SSC centraal
Fotografie en beeld: SADC, Teddy Buningh, Michiel
Veldkamp, Peter Kurstjens
schetsen: Teddy Buningh, Livina Tummers
3D visualisatie: Bart Glaap

Tijdelijk gebruik A4 Zone West

GEM A4 zone west is een samenwerkingsverband tussen Schiphol Area Development Company (SADC), gemeente Haarlemmermeer en Schiphol Real Estate. In 1999 is een samenwerkingsovereenkomst aangegaan om tot gezamenlijke ontwikkeling van het gebied tot bedrijventerrein over te gaan. Medio 2011 is het Integraal OntwikkelingsPlan (IOP) vastgesteld. Dit plan zal stapsgewijs tot uitvoering worden gebracht. In samenhang daarmee is overgangsgebruik geregeld veelal met de oorspronkelijke eigenaren. In de eindfase wordt naast de bedrijven ook wateropvang en een recreatieve verbinding tussen de Geniedijk en Park 21 voorzien.

A4 Zone West: zichtbaar en duurzaam

Voor de GEM A4 zone west is het essentieel te laten zien dat er ondanks vertraging door de crisis toch ontwikkeld wordt in het gebied. A4 weggebruikers zouden dit bericht en passant mee moeten krijgen. De opzet is een bedrijventerrein neer te zetten dat duurzaamheid hoog in het vaandel heeft. In het ontwerp is in de zuidwesthoek een markerpunt opgenomen, wat deze doelstelling expliciet onder de aandacht moet brengen. De toepassing van olifantsgras kan ertoe bijdragen in de ontwikkelingsfase reeds een imago van duurzaamheid neer te zetten.

Gefaseerde ontwikkeling A4 Zone West

De ontwikkeling van A4 Zone West tot bedrijventerrein wordt gefaseerd aangepakt. In de huidige fase is vrijwel het gehele gebied nog in landbouwkundig gebruik. Het kaartje met de fasering geeft met een 1 aan in welk gebied de eerste ontwikkeling plaats zal gaan vinden. In de transitiefase wordt de waterberging aangelegd en zullen geleidelijk steeds meer gronden worden ontwikkeld totdat het streefbeeld is gerealiseerd. In de eindfase is ook een groenstrook voorzien langs de A4 in combinatie met een recreatieve zone aansluitend op de Geniedijk.

Ontwerp voor A4 Zone West

Tijdelijk gebruik A4 Zone West

Gebruiksmogelijkheden in de transitiefase

Voor de meeste gronden is met agrariërs een afspraak gemaakt voor voortgezet agrarisch gebruik, al dan niet in de vorm van geliberaliseerde pacht. Delen van het gebied kennen daardoor verschillende gebruiksmogelijkheden en termijnen waarop nieuw gebruik mogelijk wordt.

Een beperkt deel van ca. 80 ha wordt nu door een loonwerker gepacht. Hier kan het gebruik op jaarbasis bepaald worden door GEM A4 zone west. Van deze 80 ha wordt op ca. 60 ha overwogen olifantsgras te planten, deze zijn op de faseringskaart helgroen.

Ruimtelijke randvoorwaarden voor aanplant

De ca. 60 ha die beschikbaar zijn omvatten de entree locatie, de hoofdontsluiting en de toekomstig as door het gebied. Als ruimtelijke randvoorwaarden voor het (4 meter hoge) olifantsgras geldt dat de verkeersafwikkeling niet bemoeilijkt mag worden door gebrek aan zicht.

In blauwgroen is op de faseringskaart het zoekgebied voor de waterberging aangegeven, in donkergrijs is de hoofdinfrastructuur gemarkeerd, in oranje de eerste fase ontwikkeling.

Plattegrond A4 Zone West met markeerpunt

Fasering ontwikkeling A4 Zone West

Olifantsgras

De opzet is een bedrijventerrein neer te zetten dat in alle opzichten innovatief is en dat duurzaamheid hoog in het vaandel heeft. De toepassing van olifantsgras kan ertoe bijdragen in de ontwikkelingsfase reeds een imago van innovatie en duurzaamheid neer te zetten. Olifantsgras is een meerjarig gewas dat na 3 jaar volwassen en produktief is. Het wordt jaarlijks rond april geoogst en kan een hoogte van 3 tot 4 meter bereiken.

Beschikbaar areaal voor olifantsgras

Voor het overgrote deel van de gronden van A4 zone west zijn afspraken gemaakt over voortgezet agrarisch gebruik. Een deel komt door voorziene ontwikkeling niet in aanmerking voor langjarige teelt. Een beperkt deel van ca. 80 ha wordt nu door een loonwerker gepacht en is de komende jaren naar verwachting niet nodig voor ontwikkeling. Het gebruik kan op jaarbasis bepaald worden door GEM A4 zone west. De betreffende 80 ha zijn op de luchtfoto groen omlijnd.

Olifantsgras (*Miscanthus*) telen interessant

In de Haarlemmermeer komt een aantal ontwikkelingen samen waarvoor de teelt van olifantsgras interessant is:

- Om vogelaanvaringen op Schiphol te voorkomen wordt gezocht naar vogelwerende teelten, olifantsgras is hier geschikt voor. Dit biedt een alternatief voor het betalen van vergoedingen om graanresten onder te ploegen.
- Door de (Haarlemmer)Meerboeren wordt al geruime tijd gezocht naar duurzamere vormen van landbouw. De economische concurrentiekracht van olifantsgras is in onderzoek. Vooruitlopend daarop is door een drietal boeren in 2011 en 2012 reeds 14 hectare aangeplant.
- Olifantsgras combineert mogelijkheden in de biobased economy met geluidsreductie en een aanzienlijke CO₂ vastlegging.

Luchtfoto gebied met begrenzing A4 zone West en omgrenzing 80 ha

Fasering en varianten

Perspectief olifantsgras

De toepassingsmogelijkheden van Miscanthus worden ruimer met het aantal kubs dat gegarandeerd geleverd kan worden. Toepassing bij toenemende oppervlaktes:

1. strooisel in stallen
2. briketten om te branden
3. stengels (vezels) voor biobeton en spaanplaat
4. raffinage van miscanthus tot biopolymeren, als grondstof voor bioplastics, textiel en biokerosine. In 2013 wordt verwacht dat een eerste kleine raffinage-unit functioneel kan zijn en afzet van Miscanthus lokaal op gang kan komen.

Olifantsgras in de Haarlemmermeer
1 jaar na aanplant

Oogst olifantsgras in de Haarlemmermeer april 2012

Ontwikkeling in het zicht

Voor GEM A4 zone west is het essentieel te laten zien dat er ontwikkeld wordt in het gebied. A4 weggebruikers zouden dit bericht en passant mee moeten krijgen. In het veld is nagegaan in hoeverre de hoek waar de komende tijd zal worden gebouwd zichtbaar is vanaf de A4.

Snelwegafslag en flyover beperken het zicht

Vanuit het gehele gebied van 80 ha wat nu op jaarbasis door een loonwerker wordt gepacht, is het zicht op achterliggend gebied heel beperkt. De zuidoost hoek van het bedrijventerrein is ingesloten door de A4 afslag in aanleg. In deze rechthoek moet de entreelocatie komen. Voor zover nu in het veld zichtbaar is komt de nieuwe weg dusdanig hoog in het maaiveld te liggen dat uitzicht op achtergelegen gebied weggenomen wordt. Van zicht op de ontwikkelingslocatie zal pas na de fly-over sprake zijn.

Beplanting beperkt zicht

Ook na de fly-over is het doorzicht nog heel beperkt. Dichte erfbeplanting, laanbeplanting en beplantingen langs kavelgrenzen onttrekken de ontwikkelingen achter het bebouwingslint aan het zicht voor de passanten op de A4. Langs de Geniedijk is het doorzicht er wel. Voorlopig valt dit buiten het gebied waar de aanplant van olifantsgras wordt overwogen.

Varianten

Voor de inplant van olifantsgras in de zuidoosthoek van A4 Zone West is gekeken op welke manier dit zou kunnen.

Aandachtspunten zijn:

- Zicht geven op ontwikkelingen in het gebied
- Duurzaamheid in beeld brengen
- Vrije verkeersafwikkeling

Vanuit deze randvoorwaarde zijn 2 varianten geschetst: 'variant zichtlijn' en 'variant entree & etalage'.

Variant zichtlijn geeft geen zicht

De variant zichtlijn was bedoeld om direct zicht op nieuwe ontwikkelingen te houden door een zichtlijn uit te sparen in de aanplant van olifantsgras. Door de afslag, de flyover en de reeds aanwezige beplanting in het gebied zal echter geen enkele zichtlijn in het olifantsgras daadwerkelijk zicht geven op de ontwikkelingen nabij het station.

De aansluiting met de Bennebroekerweg en de bestaande bebouwing is bovendien niet optimaal.

Deze variant is dus geen optie.

Variant entree en etalage

Rond de beide kruisingen van wegen en de bestaande bebouwing wordt in variant entree en etalage het zicht vrijgehouden door halve cirkels uit te sparen in het olifantsgras. In deze relatief open ruimtes is plaats voor een voorlichtingspaviljoen, reclameborden of een entreegebouw.

Door de toekomstig hoofdas vrij te houden van olifantsgras wordt de vraag opgeroepen bij passanten: 'wat gaat hier gebeuren?'

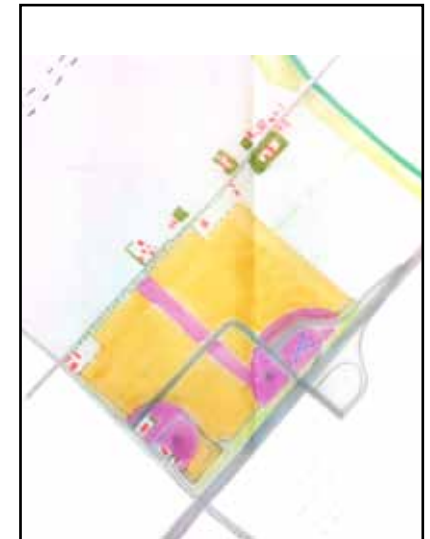
Schets voor inplant olifantsgras

Variant zichtlijn op nieuwbouw

Schets voor inplant olifantsgras

Variant entree & etalage

Entree & etalage

Voorgesteld wordt rond de beide afslagen vrijuitzicht te houden door cirkels uit te sparen in de Miscanthus aanplant. In deze (halve) cirkels is ruimte voor een ontvangstgebouw en eventueel etalageborden.

De uitsparing van de toekomstige hoofdas verwijst naar het toekomstige plan

Wat gebeurt hier?

Komend vanaf de afslag van de A4 is er een afwisseling van zicht en dicht. Aanvankelijk kijkt de reiziger overal overheen vanaf de fly-over. Afdalend naar maaiveldniveau kom je geleidelijk aan tussen het 3 à 4 meter hoge gras terecht. Dan op de kruising met de toekomstige hoofdas rijst de vraag: wat gebeurt hier langs deze as? Alle open ruimtes kunnen worden ingevuld met een laagblijvend eenjarig gewas.

Model 1a en 1b

Verskil tussen de twee modellen zit vooral in de omvang van het perceel olifantsgras dat langs de hoofdas wordt ingeplant. In feite geldt voor alle ruimtes binnen de olifantsgras aanplant dat verschillende lage teelten kunnen worden toegepast. Dat kunnen wisselteelten zijn met aardappels, maar ook gras of velden met een kleur. De stippellijn geeft de ligging van een gasleiding weer.

Verwijzing naar Olympische spelen in Amsterdam

De open ruimtes kunnen worden ingezaaid met een bloeiend gewas: bijvoorbeeld koolzaad (geel) en vlas of een groenbemester als phacelia (blauw). Hoe meer olifantengras er in de omgeving komt hoe meer cirkels er kunnen komen....

Op deze manier zou associatief de link kunnen worden gelegd met de olympische cirkels, zowel op het maaiveld als vanuit de lucht.

Entree & etalage

Actuele situatie

Plan A4 zone west

Duurzaamheid in de etalage

De aanplant van olifantsgras laat zich goed combineren met een parkachtige inrichting, paviljoens, kunst en technische exposities zoals de beelden van het Dycker feld bij Schloss Dyck en de tuinen bij Chateau Chaumont laten zien. In de eindfase biedt het een uitstekend omgeving voor de entree locatie, als recreatieve verbinding voor omwonenden en als pauze plek voor de werknemers.

groene basis om op voort te bouwen

De aanplant van miscanthus biedt ook in de toekomst vele kansen voor combinaties met andere functies. Naast toepassing van het produkt in de biobased economy kan het gebied een verbindende recreatieve schakel worden tussen de Geniedijk en Park 21.

Dycker Feld (D)

'Galerie' Anningahof Zwolle

Duurzaamheid in de etalage

Jaarlijks tuinenfestival bij Chateau Chaumont sur Loire (F)

Bebording als alternatief voor zichtlijnen
Welkom !

Referentie Schloss Dyck (Duitsland)

A4 zone west zal op termijn een recreatieve schakel vormen tussen de geniedijk en Park 21. De gasleiding kan een doorgaande wandelallee worden met borders van gras, bloeiende planten en landbouwgewassen. Zowel in de overgangsfase als in de eindfase biedt variatie in aanplant een aantrekkelijke omgeving voor bebouwing, voor werknemers en voor omwonenden.

combineren met olifantsgras

Het Dycker feld bij Schloss Dyck in Duitsland laat zien dat de aanplant van olifantsgras zich goed laat combineren met een parkachtige inrichting, paviljoens, kunst, technische exposities en ook met de verkoop van lokale landbouwproducten.

Dycker Feld Entree

Afwisseling van teelten

Referentie Schloss Dyck (Duitsland)

Tuinkamer

Tuinkamer met paviljoen

Dienst Landelijk Gebied werkt vandaag aan het landschap van morgen. Als publieke organisatie met kennis van het landelijk gebied zorgen wij dat beleid wordt uitgevoerd. Wonen, werken en recreëren in een mooi en duurzaam ingericht Nederland. Met waardevolle natuur, ruimte voor water en gezonde landbouw. Daar zetten wij ons voor in, samen met bewoners, overheden en belanghebbenden. Van ontwerp tot realisatie.

Dienst Landelijk Gebied werkt vandaag aan het landschap van morgen

Deze brochure is een uitgave van:

Dienst Landelijk Gebied
Postbus 20021 | 3502 LA Utrecht
t 030 275 66 00
www.dienstlandelijkgebied.nl

Augustus 2012

